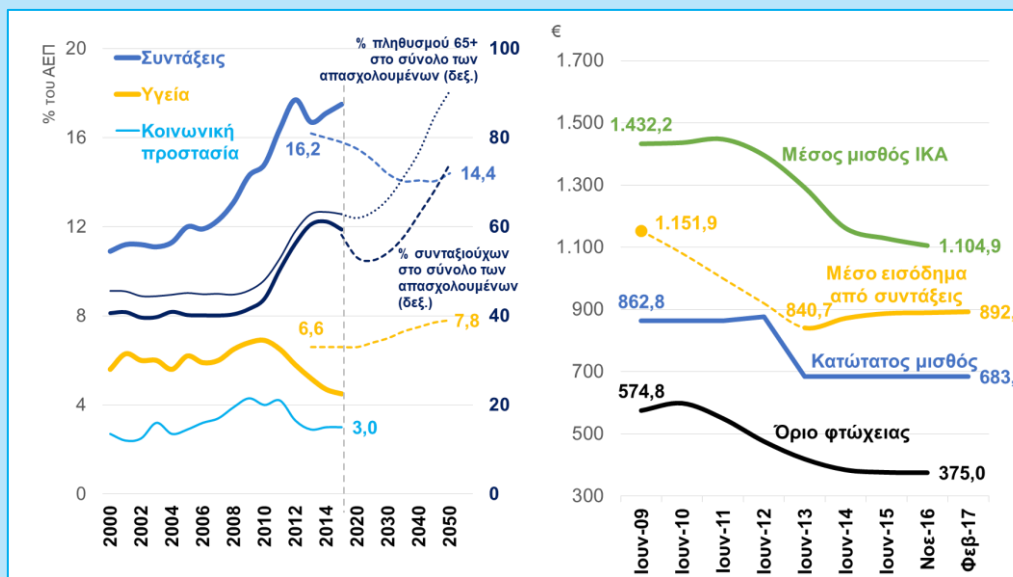

Υπάρχει αντίδοτο στη συρρίκνωση των συντάξεων;

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

- Ο πληθυσμός μειώνεται και γερνάει. Το 2050 οι Έλληνες θα είμαστε 9 εκατ. περίπου, με έναν στους τρεις να είναι 65 ετών και άνω, εκ των οποίων 300.000 θα είναι μάλιστα άνω των 90 ετών! Οι σημερινοί 65αρηδες αναμένεται να ζήσουν άλλα 20 χρόνια περίπου, με 13 χρόνια σε καλή κατάσταση υγείας. Σήμερα στη χώρα μας, όσοι δεν εργάζονται (μητέρες, παιδιά, τρίτης ηλικίας, άνεργοι) είναι διπλάσιοι από αυτούς που εργάζονται. Από τα 10,8 εκατ. πληθυσμού περίπου, που ζούμε σήμερα στην Ελλάδα, οι εργαζόμενοι στο Δημόσιο είναι 806 χιλ., οι μισθωτοί στον ιδιωτικό τομέα 1,6 εκατ., οι ελεύθεροι επαγγελματίες, αγρότες, κλπ. 1,3 εκατ. και οι συνταξιούχοι γήρατος, θανάτου, αναπηρίας κλπ. 2,6 εκατ. (+150 χιλ. εκκρεμείς αιτήσεις συνταξιοδότησης). Ο κάθε εργαζόμενος, στον ιδιωτικό τομέα, με τα εισοδήματα και τους φόρους που πληρώνει, συντηρεί 2,8 άτομα του πληθυσμού που είτε δεν εργάζονται, είτε απασχολούνται στο Δημόσιο. Επίσης, μόνο το 43% των γυναικών και το 14% των νέων 15-24 ετών εργάζεται έναντι 61% και 33% αντιστοίχως στην ΕΕ-28. Με βάση τα δεδομένα αυτά, το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης και προστασίας θα δεχθεί ισχυρές πιέσεις τις επόμενες δεκαετίες. Η αντιστροφή των δυσμενών δημογραφικών δεδομένων προϋποθέτει τη μεγαλύτερη συμμετοχή των γυναικών, των νέων στην αγορά εργασίας, πολιτικές για επιλεκτική μεταναστευτική πολιτική καθώς και ενεργό γήρανση. Αυτό, όμως, προϋποθέτει ένα περιβάλλον δυναμικής ανάπτυξης που θα δημιουργεί, μέσω ιδιωτικών επενδύσεων, υψηλή ζήτηση για απασχόληση, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι τεχνολογικές εξελίξεις που έρχονται θα δημιουργήσουν ασυνέχειες στην αγορά εργασίας, καθώς και ανάγκες για διαφορετικό μίγμα εξειδικεύσεων των εργαζομένων. Οι εργαζόμενοι θα αντιμετωπίσουν ένα δυσοίον μέλλον, καθώς δεν υπάρχει συνταξιοδοτική αποταμίευση και όσοι εργάζονται, πρέπει να συντηρούν όχι μόνο τους εαυτούς τους και τις οικογένειές τους, αλλά μέσω των φόρων που πληρώνουν, και τους ηλικιωμένους. Οι συνταξιούχοι αντιμετωπίζουν το μέλλον με όλο και μεγαλύτερη ανασφάλεια, καθώς οι συντάξεις τους θα μειώνονται. Το 2050 θα αντιστοιχεί ένας εργαζόμενος για κάθε ένα συνταξιούχο. Η όσο το δυνατόν ομαλότερη μετάβαση στη συνταξιοδότηση προϋποθέτει προσωπική αποταμίευση (για να συμπληρώνεται η πενιχρή σύνταξη) και καλή υγεία (για να αξιοποιούνται οι ευκαιρίες απασχόλησης). Ήδη, στη χώρα μας 76.100 άτομα άνω των 64 ετών είναι ενεργά στην αγορά εργασίας, αντιμετωπίζοντας, όμως, ένα αυξανόμενο ποσοστό ανεργίας 12% (έναντι 9% το 2015) και ένα σχετικά εχθρικό περιβάλλον απασχόλησης. Η απασχόληση συμβάλει στην ευεξία και μακροήμερευση των ηλικιωμένων, αντισταθμίζοντας, εν μέρει, τη ζοφερή πραγματικότητα ενός συνταξιοδοτικού συστήματος χωρίς αποθεματικά, και χωρίς αναγνώριση των κόπων μιας ζωής. Γενικότερα, είναι κρίσιμο η χώρα να αναπτύξει μία ολοκληρωμένη και στοχευμένη στρατηγική δράσεων σε 3 άξονες για (α) τον επαπατρισμό Ελλήνων της διασποράς (αναστροφή brain drain) και την υποδοχή μεταναστών με εξειδικευμένες δεξιότητες, (β) τη στήριξη της ελληνικής οικονομίας και την αύξηση του ρυθμού γεννήσεων και (γ) την ενεργό γήρανση ώστε να πάψει το συνταξιοδοτικό σύστημα να τιμωρεί συνταξιούχους που δουλεύουν, περικόπτοντας τη σύνταξή τους, ενθαρρύνοντας έτσι την παράνομη εργασία. Επιβάλλεται, συνεπώς, να αλλάξει η λανθασμένη πρακτική της υπερφορολόγησης των πάντων, που οδηγεί την οικονομική δραστηριότητα στη μαύρη οικονομία (φοροδιαφυγή, λαθρεμπόριο, κλπ.). Θα πρέπει να γίνει εθνικός στόχος μέσα από ένα πλέγμα πολιτικών πρωτοβουλιών, ο πληθυσμός της χώρας να αυξηθεί σημαντικά μέχρι το 2030 ώστε να αναστραφεί υπέρ των νέων η κατανομή του πληθυσμού. Και ο ρόλος των επενδύσεων στη δημιουργία νέου πλούτου για τη στήριξη αυτών των εθνικά αναγκαίων πολιτικών είναι καταλυτικός.
- Σημαντική άνοδο €2 δισ. περίπου σημείωσαν οι νέες ληξιπρόθεσμες οφειλές ιδιωτιών προς το δημόσιο τον Ιούλιο του 2017 (εκ των οποίων €746 εκατ. αφορά σε 3 πτωχευμένες επιχειρήσεις), κυρίως λόγω αδυναμίας καταβολής της 1ης δόσης του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων. Ο πληθωρισμός αποδυναμώθηκε ελαφρά τον Αύγουστο του 2017 (+0,9%), ενδεχομένως λόγω κάμψης της ιδιωτικής κατανάλωσης αλλά και καθώς απομακρύνεται η επίδραση επιβολής φόρων και ανόδου των τιμών πετρελαίου. Παράλληλα, οι τιμές διαμερισμάτων συνέχισαν να κινούνται πτωχικά το 2ο τρίμηνο του 2017 (-1,2%), ενώ η παραγωγή στις κατασκευές αποδυναμώνεται, και οι πραγματικοί μισθοί υποχωρούν για 2ο συνεχόμενο τρίμηνο (-0,8%), έπειτα από 10 τρίμηνα θετικής μεταβολής, λόγω της ανόδου του πληθωρισμού.

Σκοτώνουν τα άλογα όταν γεράσουν;

Δαπάνη για συντάξεις, υγεία και κοινωνική προστασία ως % του ΑΕΠ, % συνταξιούχων στο σύνολο των απασχολούμενων, μέσος μισθός, μέση σύνταξη, κατώτατος μισθός και όριο φτώχειας (ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Έρευνα Συνθηκών Διαβίωσης και Εθνικοί Λογαριασμοί, Eurostat, "The 2015 Ageing Report" (διακεκομμένες γραμμές) Κοινωνικός Προϋπολογισμός 2009, Σύστημα ΗΛΙΟΣ, Μηνιαία Δελτία Απασχόλησης ΕΦΚΑ)

Σημ.: Ο μέσος μισθός, η μέση σύνταξη και ο κατώτατος μισθός έχουν προσαρμοστεί σε μηνιαία βάση με 12 μισθούς/συντάξεις τον χρόνο. Ο μέσος και ο κατώτατος μισθός περιλαμβάνουν τις ασφαλιστικές εισφορές (μικτά). Το μέσο εισόδημα από συντάξεις υπολογίζεται με διαφορετική μεθοδολογία από τον Νοε 2016 και μετά. Με την προσιχούσα μεθοδολογία το μέσο εισόδημα από συντάξεις τον Φεβ 2017 είναι €880,7 (αντί €892,1 σύμφωνα με τη νέα μεθοδολογία).

Τομέας Μακροοικονομικής Ανάλυσης και Ευρωπαϊκής Πολιτικής

Μιχάλης Μασουράκης

Chief Economist

E: mmassourakis@sev.org.gr

T: +30 211 500 6104

Μιχάλης Μητσόπουλος

Senior Advisor

E: mmtsopoulos@sev.org.gr

T: +30 211 500 6157

Θανάσης Πρίντσιπας

Associate Advisor

E: printsipas@sev.org.gr

T: +30 211 500 6176

Οι απόψεις στην παρούσα έκθεση είναι των συγγραφέων και όχι απαραίτητα του ΣΕΒ. Ο ΣΕΒ δεν φέρει καμία ευθύνη για την ακρίβεια ή την πληρότητα των πληροφοριών που περιλαμβάνει η έκθεση.

Με την ευγενική χορηγία:

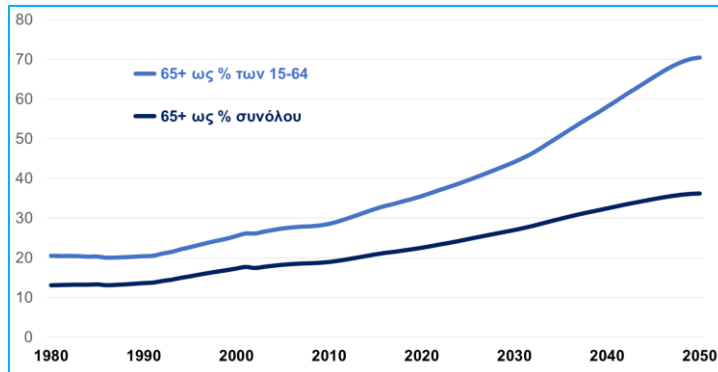
Τα αδιέξοδα της γήρανσης του πληθυσμού και η προϊούσα φτωχοποίηση των συνταξιούχων

Ο πληθυσμός μειώνεται και οι συνταξιούχοι αυξάνονται. Το 2050 οι Έλληνες θα είμαστε 9 εκατ. περίπου, με τους 65 και 80 ετών και άνω να αντιπροσωπεύουν το 34% και 13% αντιστοίχως, από 22% και 7% το 2020. Αυτό σημαίνει ότι θα ζούμε περισσότερο. Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat, το προσδόκιμο ζωής σήμερα είναι 78,5 και 83,7 χρόνια, για άνδρες και γυναίκες αντίστοιχα. Για αυτούς που θα γεννηθούν το 2020 θα είναι 79,2 και 84,2 χρόνια για άνδρες και γυναίκες αντίστοιχα (και 84 και 88 το 2050). Όσοι είναι 65 ετών το 2020 θα ζήσουν άλλα 19 και 22 χρόνια για άνδρες και γυναίκες, και μάλιστα 13 και 14 χρόνια απ' αυτά με καλή υγεία, αντιστοίχως, συν 1,5 χρόνο παραπάνω από το μέσο όρο εάν είναι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Δ01, Δ02, Δ03 και Δ04). Σημειώνεται ότι η θνησιμότητα στις νεότερες ηλικίες επηρεάζει το προσδόκιμο ζωής στις μεγαλύτερες ηλικίες. Έτσι, σήμερα το προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση είναι 81,4 χρόνια, ενώ για κάποιον που είναι ήδη σήμερα 65 ετών, το προσδόκιμο ζωής είναι 85,1 χρόνια (65 + 20,1). Σήμερα, 106.000 Έλληνες είναι άνω των 90 ετών. Ο αριθμός αυτός θα τριπλασιασθεί το 2050.

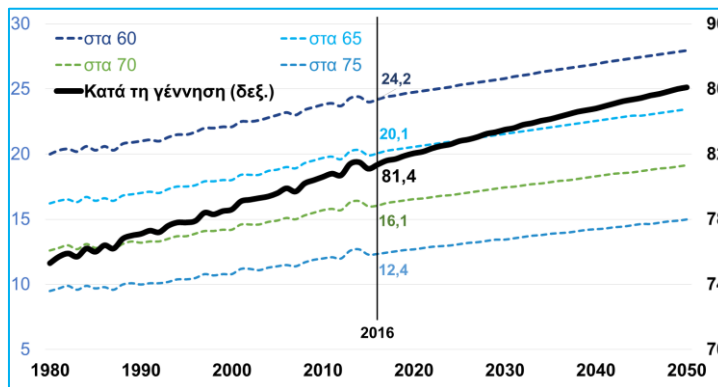
Το 2050 κάθε απασχολούμενος θα πρέπει να δημιουργεί αρκετό εισόδημα για να συντηρήσει τον εαυτό του και τα εξαρτώμενα μέλη της οικογένειάς του, καθώς και έναν συνταξιούχο!

Λόγω της υπογεννητικότητας (παρά την αύξηση του ποσοστού γονιμότητας από 1,33 το 2015 σε 1,54 το 2050) και της προσδοκώμενης μείωσης και γήρανσης του πληθυσμού, το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης και προστασίας θα δεχθεί ισχυρές πιέσεις τις επόμενες δεκαετίες, καθώς ο αριθμός των συνταξιούχων αναμένεται να αυξάνει με το ρυθμό που

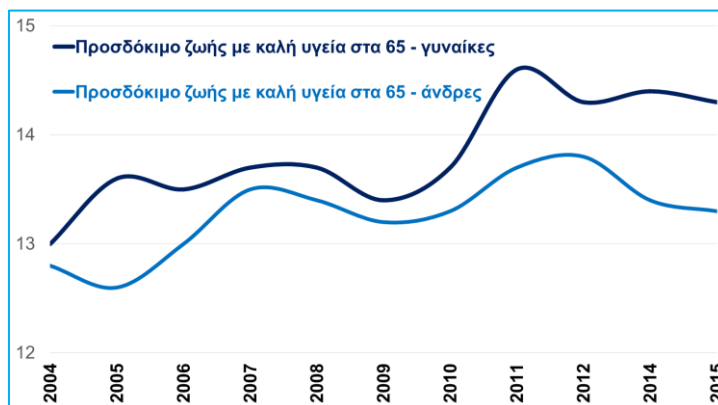
Δ01: Άτομα ηλικίας 65 ετών και άνω ως ποσοστό των ατόμων ηλικίας 15-64 ετών και ως ποσοστό στο σύνολο του πληθυσμού (Eurostat Database και "The 2015 Ageing Report")

Δ02: Προσδόκιμο ζωής (Eurostat Database και "The 2015 Ageing Report")

Δ03: Προσδόκιμο ζωής με καλή υγεία στα 65 (Eurostat Database και "The 2015 Ageing Report")

Δ04: Προσδόκιμο ζωής στα 65 κατά επίπεδο εκπαίδευσης (Eurostat Database, 2015)

Επίπεδο εκπαίδευσης	2013	2014	2015
Σύνολο	20,2	20,3	19,9
Πρωτοβάθμια ή χαμηλότερο και κατώτερη δευτεροβάθμια	19,9	20,0	19,5
Ανώτερη δευτεροβάθμια και μετα-δευτεροβάθμια	21,0	20,8	20,6
Τριτοβάθμια	21,0	21,2	20,9

αυξάνει ο πληθυσμός άνω των 64 ετών (Διάγραμμα 1^{ης} σελίδας). Το ποσοστό του πληθυσμού κάτω των 15 ετών και άνω των 64 ετών (που κατά τεκμήριο δεν εργάζονται και «εξαρτώνται» από όσους μπορούν να εργασθούν), από 56% του πληθυσμού μεταξύ 15-64 ετών (που κατά τεκμήριο μπορούν να εργασθούν) το 2016 θα ανέλθει σε 95% το 2050. Εάν περιορισθεί ο ορισμός του πληθυσμού μόνο στους άνω των 64 ετών, το ποσοστό εξάρτησης από 33% το 2016 σκαρφαλώνει σε 71% το 2050 (Δ05, Δ06 και Δ07). Τα ποσοστά αυτά εξάρτησης, ίσως, μάλιστα υποεκτιμούν το πρόβλημα καθώς είναι προφανές ότι ένα τμήμα του πληθυσμού 15-64 ετών είναι μη ενεργό (δηλαδή δεν δουλεύει ή δεν ψάχνει για δουλειά), καθώς είτε πρόκειται για νέους που σπουδάζουν, είτε για γυναίκες (και άνδρες) που μεγαλώνουν παιδιά στο σπίτι, είτε για ανέργους είτε για συνταξιούχους που βγήκαν πρόωρα στη σύνταξη. Εάν, λοιπόν, συγκρίνουμε τους

ηλικιωμένους άνω των 64 ετών, με τους απασχολούμενους μόνο, τότε ο λόγος αυτός από 63,5% το 2016 ανέρχεται σε 101% το 2050, δηλαδή κάθε απασχολούμενος θα πρέπει να δημιουργεί αρκετό εισόδημα για να συντηρήσει τον εαυτό του και τα εξαρτώμενα μέλη της οικογένειάς του, καθώς και έναν συνταξιούχο!

Ο πληθυσμός που δεν εργάζεται για οποιοδήποτε λόγο (λόγω ηλικίας, παραμονής στο σπίτι, ανεργίας κλπ.) είναι σήμερα διπλάσιος από αυτούς που εργάζονται.

	Έρευνα εργατικού δυναμικού (χιλ. άτομα)	Προβολές πληθυσμού (Eurostat)		
		Α' 3μηνο 2017	2016	2020
Πληθυσμός	10.750,9	10.783,7	10.560,5	8.918,5
Πληθυσμός 15-64	6.904,7	6.933,8	6.697,5	4.584,9
Ενεργός πληθυσμός (15-64)	4.697,9	4.728,8	4.815,5	3.484,6
Απασχολούμενοι (15-64)	3.592,4	3.605,6	3.750,6	3.223,2
Ανεργοί (15-64)	1.105,5	1.123,3	1.064,9	261,3
Μη ενεργός πληθυσμός (15-64)	2.206,8	2.204,9	1.882,0	1.100,4
Πληθυσμός <15 και >64	3.846,2	3.850,0	3.863,0	4.333,6
Ενεργός πληθυσμός (<15 και >64)	76,1			
Μη ενεργός πληθυσμός (<15 και >64)	3.770,1			
Πληθυσμός <15	1.560,2	1.559,3	1.474,1	1.079,3
Πληθυσμός >64	2.286,0	2.290,6	2.388,9	3.254,3
Συνταξιούχοι (>64)*	2.133,8	...	2.041,0	2.643,0
Απασχολούμενοι (>15)	3.659,3			
Ελεύθεροι επαγγελματίες (>15)	1.264,6			
Μισθωτοί (>15)	2.394,7			
Δημόσιοι υπάλληλοι	806,2			
Ιδιωτικοί υπάλληλοι	1.588,5			
Ιδιωτική απασχόληση (Ελεύθεροι επαγγελματίες + Ιδιωτικοί υπάλληλοι)	2.853,1			

* Στοιχεία έρευνας εργατικού δυναμικού ΕΛΣΤΑΤ: Άτομα ηλικίας 15 ετών και άνω που δηλώνουν ότι δεν εργάζονται και δεν αναζητούν εργασία επειδή είναι συνταξιούχοι. Το σύνολο των συνταξιούχων γήρατος, θανάτου, αναπηρίας κλπ. ανέρχεται σε 2,6 εκατ. με 150 χιλ. αιτήσεις συνταξιοδότησης να εκκρεμούν. Στις προβολές της Eurostat (2015 Ageing Report) περιλαμβάνονται οι συνταξιούχοι ηλικίας άνω των 64 ετών. Το σύνολο των συνταξιούχων, ανεξαρτήτως ηλικίας, ανέρχεται σε 2,5 εκατ. το 2020 και 2,8 εκατ. το 2050.

Δ05: Προβολές πληθυσμού κατά κατάσταση απασχόλησης και ηλικιακή ομάδα
(ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Α' 3μηνο 2017, Eurostat, Προβολές Πληθυσμού και "The 2015 Ageing Report")

	Έρευνα εργατικού δυναμικού (χιλ. άτομα)	Προβολές πληθυσμού (Eurostat)		
		Α' 3μηνο 2017	2016	2020
Πληθυσμός >64 / Πληθυσμός (σύνολο)	21,3%	21,2%	22,6%	36,5%
Πληθυσμός >79 / Πληθυσμός (σύνολο)		6,5%	7,3%	14,2%
Πληθυσμός >79 / Πληθυσμός 15-64		10,1%	11,5%	27,7%
Πληθυσμός >64 / Πληθυσμός 15-64	33,1%	33,0%	35,7%	71,0%
Πληθυσμός <15 και >64 / Πληθυσμός 15-64	55,7%	55,5%	57,7%	94,5%
Πληθυσμός - Απασχολούμενοι / Απασχολούμενοι	2,0	2,0	1,8	1,8
Πληθυσμός >64 / Απασχόληση	63,6%	63,5%	63,7%	101,0%
Πληθυσμός <15 και >64 / Ιδιωτική απασχόληση	1,3			
Πληθυσμός - Ιδιωτική απασχ. / Ιδιωτική απασχ.	2,8			

Δ06: Ποσοστά εξάρτησης
(ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Α' 3μηνο 2017, Eurostat, Προβολές Πληθυσμού)

Δ07: Πληθυσμός κατά κατάσταση απασχόλησης και ηλικιακή ομάδα
(Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ, Α' 3μηνο 2017)

		(χιλ. άτομα)	2015Q1	2015Q2	2015Q3	2015Q4	2016Q1	2016Q2	2016Q3	2016Q4	2017Q1
15 και άνω	Πληθυσμός		9.259,1	9.250,7	9.242,3	9.234,1	9.226,3	9.217,2	9.208,3	9.199,4	9.190,7
	Ενεργός πληθυσμός		4.777,0	4.805,7	4831,6	4.816,3	4.801,4	4.814,7	4.829,3	4.772,6	4.774,0
	Απασχολούμενοι		3.504,4	3.625,5	3671,1	3641,7	3.606,3	3.702,6	3.736,7	3.648,6	3.659,3
	Άνεργοι		1.272,5	1.180,1	1160,5	1.174,7	1.195,1	1.112,1	1.092,6	1.124,0	1.114,7
	Μη ενεργός πληθυσμός		4.482,2	4.445,0	4.410,7	4.417,8	4.424,9	4.402,5	4.379,0	4.426,9	4.416,7
	% ανεργίας		26,6%	24,6%	24,0%	24,4%	24,9%	23,1%	22,6%	23,6%	23,3%
	% μακροχρόνιας ανεργίας		71,6%	73,1%	73,7%	74,3%	70,3%	72,2%	73,8%	71,8%	69,9%
15 έως 24	Πληθυσμός		1.080,7	1.077,0	1.073,4	1.069,7	1.066,9	1.063,1	1.059,3	1.055,6	1.052,7
	Ενεργός πληθυσμός		290,8	280,1	277,7	268,4	255,4	261,5	267,6	261,7	266,4
	Απασχολούμενοι		139,9	141,4	142,1	136,9	125,4	133,1	149,4	143,4	141,6
	Άνεργοι		150,8	138,6	135,6	131,5	130,0	128,4	118,2	118,3	124,8
	Μη ενεργός πληθυσμός		789,9	797,0	795,6	801,3	811,5	801,6	791,7	793,9	786,3
	% ανεργίας		51,9%	49,5%	48,8%	49,0%	50,9%	49,1%	44,2%	45,2%	46,8%
	% μακροχρόνιας ανεργίας		56,1%	56,4%	54,8%	57,1%	52,1%	52,1%	55,1%	53,5%	50,7%
55 έως 64	Πληθυσμός		1.339,4	1.342,6	1.345,8	1.349,0	1.352,0	1.355,0	1.358,0	1.361,0	1.363,9
	Ενεργός πληθυσμός		543,2	549,7	564,2	580,4	595,6	598,6	618,0	622,5	631,1
	Απασχολούμενοι		442,3	456,2	470,2	477,1	479,5	483,1	505,1	500,3	509,2
	Άνεργοι		101,0	93,5	94,0	103,3	116,1	115,5	112,9	122,2	121,9
	Μη ενεργός πληθυσμός		796,2	792,9	781,5	768,6	756,4	756,4	740,0	738,5	732,8
	% ανεργίας		18,6%	17,0%	16,7%	17,8%	19,5%	19,3%	18,3%	19,6%	19,3%
	% μακροχρόνιας ανεργίας		83,1%	85,7%	87,7%	83,2%	79,2%	84,6%	85,8%	81,3%	80,7%
65 και άνω	Πληθυσμός		2.252,8	2.257,1	2.261,5	2.265,8	2.270,1	2.274,1	2.278,1	2.282,1	2.286,0
	Ενεργός πληθυσμός		64,6	68,3	72,8	73,1	71,4	72,5	72,5	73,7	76,1
	Απασχολούμενοι		58,6	61,5	64,9	65,8	62,7	63,9	63,0	63,5	66,9
	Άνεργοι		6,0	6,8	7,9	7,3	8,8	8,6	9,5	10,2	9,2
	Μη ενεργός πληθυσμός		2.188,2	2.188,9	2.188,7	2.192,7	2.198,6	2.201,6	2.205,7	2.208,5	2.209,9
	% ανεργίας		9,3%	10,0%	10,9%	10,0%	12,3%	11,9%	13,1%	13,8%	12,1%
	% μακροχρόνιας ανεργίας		88,8%	85,8%	83,7%	85,5%	83,1%	86,1%	88,5%	93,1%	89,0%

Εάν η απασχόληση περιορισθεί μόνο σε αυτούς που εργάζονται στην ιδιωτική οικονομία, και που στην ουσία συντηρούν όσους δεν εργάζονται αλλά και όσους εργάζονται στο δημόσιο τομέα, μέσω του διαθέσιμου εισοδήματός τους και των φόρων που πληρώνουν στο κράτος, τότε κάθε απασχολούμενος στην ιδιωτική οικονομία συντηρεί 2,8 άτομα.

Από μια άλλη οπτική γωνία, λοιπόν, ο πληθυσμός που δεν εργάζεται για οποιοδήποτε λόγο (λόγω ηλικίας, παραμονής στο σπίτι, ανεργίας κλπ.) είναι σήμερα διπλάσιος από αυτούς που εργάζονται, και ο λόγος αυτός (που είναι ήδη 2) αναμένεται να παραμείνει στα ίδια περίπου επίπεδα διαχρονικά, ενώ διεθνώς κυμαίνεται σε 1,2-1,3. Επίσης, εάν η απασχόληση περιορισθεί μόνο σε αυτούς που εργάζονται στην ιδιωτική οικονομία, και που στην ουσία συντηρούν όσους δεν εργάζονται αλλά και όσους εργάζονται στο δημόσιο τομέα, μέσω του διαθέσιμου εισοδήματός τους και των φόρων που πληρώνουν στο κράτος, τότε κάθε απασχολούμενος στην ιδιωτική οικονομία συντηρεί 2,8 άτομα (Δ08). Η κατάσταση αυτή δεν είναι βιώσιμη και δεν μπορεί να συνεχιστεί επί μακρόν.

	2016	Ελλάδα	ΕΕ-28	ΟΟΣΑ
Ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας				
Ενεργός πληθυσμός 15-64 / Πληθυσμός 15-64		68,2	72,9	71,7
Άνδρες		76,2	78,6	78,8
Γυναίκες		60,4	67,3	63,6
Ποσοστό απασχόλησης				
Απασχολούμενοι / Πληθυσμός 15-64		52,0	66,6	67,0
Άνδρες		61,0	71,9	72,1
Γυναίκες		43,3	61,4	59,4
Ποσοστό εξάρτησης				
Πληθυσμός - Απασχολούμενοι / Απασχολούμενοι		2,0	1,3	1,2

Δ08: Ποσοστά συμμετοχής στην αγορά εργασίας, ποσοστά απασχόλησης και ποσοστά εξάρτησης στην Ελλάδα, την ΕΕ-28 και τον ΟΟΣΑ, 2016
(OECD, Employment Data)

Σήμερα στην Ελλάδα, μόνο το 68% του πληθυσμού σε εργάσιμη ηλικία είναι ενεργό, ενώ μόνο το 52% εργάζεται (λόγω της υψηλής ανεργίας) έναντι 73% και 67% αντιστοίχως στην ΕΕ-28. Όσον αφορά τη σύνθεση των ποσοστών αυτών κατά φύλο, σημειώνεται ότι στις γυναίκες μόνο το 60% του γυναικείου πληθυσμού σε εργάσιμη ηλικία είναι ενεργό ενώ μόνο το 43% εργάζεται, έναντι 67% και 61% στην ΕΕ-28 αντιστοίχως. Επίσης, στους νέους 15-24 ετών, μόνο το 25% είναι ενεργό, ενώ μόνο το 14% εργάζεται, έναντι 41% και 33% στην ΕΕ-28 αντιστοίχως. Τέλος, στους άνω των 64 ετών, ένα 3,3% είναι ενεργό και ένα 2,9% εργάζεται, έναντι 5,7% και 5,6% στην ΕΕ-28 αντιστοίχως. Ήδη, 76.100 άτομα είναι ενεργά στην αγορά εργασίας στην Ελλάδα (Δ05).

Στις γυναίκες μόνο το 60% του γυναικείου πληθυσμού σε εργάσιμη ηλικία είναι ενεργό ενώ μόνο το 43% εργάζεται, έναντι 67% και 61% στην ΕΕ-28 αντιστοίχως. Επίσης, στους νέους 15-24 ετών, μόνο το 25% είναι ενεργό, ενώ μόνο το 14% εργάζεται, έναντι 41% και 33% στην ΕΕ-28 αντιστοίχως. Τέλος, στους άνω των 64 ετών, ένα 3,3% είναι ενεργό και ένα 2,9% εργάζεται, έναντι 5,7% και 5,6% στην Ε-28 αντιστοίχως. Ήδη, 76.100 άτομα είναι ενεργά στην αγορά εργασίας στην Ελλάδα.

Από τα ανωτέρω στοιχεία, γίνεται άμεσα αντιληπτό το αβάσταχτο φορολογικό βάρος που θα αναλογεί σε κάθε εργαζόμενο, ή αντίστροφα, το ύψος της ατομικής παραγωγικότητας που θα απαιτείται στο μέλλον σε ένα τέτοιο πλαίσιο δημογραφικών εξελίξεων, και με δεδομένη την ανυπαρξία συνταξιοδοτικής αποταμίευσης. Αυτός είναι και λόγος που περικόπτονται σήμερα οι συντάξεις και μεγαλώνουν τα ηλικιακά όρια συνταξιοδότησης. Αυτός είναι και ο λόγος που θα πρέπει να μπουν περισσότερα άτομα στην αγορά εργασίας (ιδίως γυναίκες και νέοι) και να βρουν δουλειά. Και αυτός είναι, τέλος, ο λόγος που θα πρέπει να διευκολυνθούν οι άνω των 64 ετών, εφόσον το επιθυμούν ή το έχουν ανάγκη, να παραμείνουν για μεγαλύτερο διάστημα στην αγορά εργασίας.

Όλα αυτά, βέβαια, προϋποθέτουν ένα αναπτυξιακό περιβάλλον που να δημιουργεί υψηλή ζήτηση για απασχόληση. Στο επίπεδο αυτό, υπάρχουν δυο θέματα που ζητούν απάντηση. Πρώτον, οι επενδύσεις. Χρειάζεται μια οικονομία που να λειτουργεί ανταγωνιστικά στο διεθνές περιβάλλον, για να προσελκύσει πολλές και μεγάλες επενδύσεις. Αυτό σημαίνει ταχεία υλοποίηση του προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων και δημιουργία ενός φιλικού περιβάλλοντος προς την επιχειρηματική δραστηριότητα και τις νέες κερδοφόρες επενδύσεις, με χαμηλότερη και σταθερή φορολογία, διευκόλυνση των Ελλήνων και ξένων επενδυτών, απλοποίηση αδειοδοτικών διαδικασιών και χωροταξικών ρυθμίσεων κ.ο.κ. Δεύτερον, ακόμη και αν γίνουν επενδύσεις, το αποτύπωμα σε όρους απασχόλησης δεν είναι δεδομένο, καθώς αλλάζει γρήγορα η τεχνολογία. Βρισκόμαστε μπροστά στην 4^η βιομηχανική επανάσταση (τεχνητή νοημοσύνη, ψηφιοποίηση, ρομποτική κ.ο.κ) που αναμένεται να προκαλέσει

σημαντικές ασυνέχειες στην παραγωγική διαδικασία και την απασχόληση. Στο παρελθόν, η τεράστια τεχνολογική πρόοδος και η κατακόρυφη αύξηση της παραγωγικότητας δεν δημιούργησαν θέματα απασχόλησης, με το επίπεδο διαβίωσης των εργαζομένων να ανεβαίνει σε υψηλότερα επίπεδα. Και, ίσως το ίδιο θα συμβεί και με την υιοθέτηση των νέων τεχνολογιών. Ωστόσο, οι αναταράξεις μπορεί να είναι έντονες και να έχουν διάρκεια. Αυτό σημαίνει ότι, ουσιαστικά, πέραν των μαζικών επενδύσεων που πρέπει να γίνουν, πρέπει να υπάρχουν και εργαζόμενοι με τις νέες εξειδικεύσεις που απαιτούν οι νέες τεχνολογίες. Έμφαση, λοιπόν, θα πρέπει να δοθεί στην επανακατάρτιση των ανέργων και στην εκπαίδευση των νέων στα νέα γνωστικά πεδία. Συνεπώς, πέρα από τη προσέλκυση μη ενεργών τμημάτων του πληθυσμού στην παραγωγική διαδικασία, απαιτείται και μια ποιοτική αναβάθμιση του συνολικού εργατικού δυναμικού της χώρας.

Γίνεται άμεσα αντιληπτό το αβάσταχτο φορολογικό βάρος που θα αναλογεί σε κάθε εργαζόμενο, ή αντίστροφα, το ύψος της ατομικής παραγωγικότητας που θα απαιτείται στο μέλλον σε ένα τέτοιο πλαίσιο δημογραφικών εξελίξεων, και με δεδομένη την ανυπαρξία συνταξιοδοτικής αποταμίευσης. Αυτός είναι και λόγος που περικόπτονται σήμερα οι συντάξεις και μεγαλώνουν τα ηλικιακά όρια συνταξιοδότησης. Αυτός είναι και ο λόγος που θα πρέπει να μπουν περισσότερα άτομα στην αγορά εργασίας (ιδίως γυναίκες και νέοι) και να βρουν δουλειά. Και αυτός είναι, τέλος, ο λόγος που θα πρέπει να διευκολυνθούν οι άνω των 64 ετών, εφόσον το επιθυμούν ή το έχουν ανάγκη, να παραμείνουν για μεγαλύτερο διάστημα στην αγορά εργασίας.

Έτσι, οι Έλληνες εργαζόμενοι, λόγω της υψηλής ανεργίας, της υπερφορολόγησης και της έλλειψης συνταξιοδοτικής αποταμίευσης, αντιμετωπίζουν συνταξιοδοτικό αδιέξοδο. Παράλληλα, οι Έλληνες συνταξιούχοι, έχοντας ήδη υποστεί μεγάλη μείωση συντάξεων, με περαιτέρω περικοπές να έχουν προγραμματισθεί για το 2019, αλλά και στο μέλλον, εάν ληφθούν υπόψη οι δημογραφικές εξελίξεις όπως διαμορφώνονται λόγω της γήρανσης του πληθυσμού, αντιμετωπίζουν περαιτέρω οικονομικό στραγγαλισμό. Σε δημοσκόπηση της MRB το 2016, οι λέξεις «οργή», «ντροπή» και «φόβος» φαίνεται να κυριαρχούν στην αποτίμηση του Έλληνα για το παρόν και το μέλλον της χώρας.

Στο πλαίσιο αυτό, μελέτες στο εξωτερικό προσπαθούν να αποκρυπτογραφήσουν τι συνιστά για τους πολίτες μια επιτυχημένη μετάβαση από την εργασία στη σύνταξη. Σε μια τέτοια μελέτη από την ασφαλιστική εταιρία Aegon ([Aegon Retirement Readiness Survey 2017: Successful Retirement - Healthy Aging and Financial Security](#)) σε 15 χώρες, με απαντήσεις από 14.400 εργαζομένους και 1.600 συνταξιούχους, προκύπτουν συνοπτικά τα ακόλουθα:

- 72% συνδέουν την συνταξιοδότηση με θετικές έννοιες, όπως ελεύθερος χρόνος, απόλαυση (62%), συντροφιά με φίλους και οικογένεια (57%), κ.ά.
- 57% των εργαζομένων προσβλέπουν σε κάποιες μορφές εργασίας κατά τη συνταξιοδότηση, κυρίως μερικής απασχόλησης, σκοπεύοντας να σταματήσουν να δουλεύουν είτε κάποια στιγμή (31%) ή να συνεχίσουν να δουλεύουν ακόμη και καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους μετά τη συνταξιοδότηση (16%), αν και ένα ποσοστό 10% δηλώνει ότι θα συνεχίσει να δουλεύει με τον ίδιο τρόπο και ρυθμό που δούλευε πριν βγει στη σύνταξη!
- Από όσους επιθυμούν να συνεχίσουν με κάποιο τρόπο να δουλεύουν, 56% δηλώνουν ότι το κάνουν γιατί η δουλειά τους κρατά δραστήριους και 38% γιατί τους αρέσει η δουλειά τους. Ένα ποσοστό 17% σχεδιάζουν να δουλεύουν μέχρι τα 70 τους, με το ποσοστό να υπερβαίνει το 30% στις αγγλοσαξονικές χώρες και την Ιαπωνία, ενώ 1% προβλέπουν ότι δεν θα σταματήσουν ποτέ να

δουλεύουν! Ένα ποσοστό 73% δηλώνουν, πάντως, ότι θέλουν να συνεχίσουν να δουλεύουν και για οικονομικούς λόγους.

- Τέλος, 39% δηλώνουν ότι συνταξιοδοτηθήκαν νωρίτερα απ' ότι σχεδίαζαν είτε για λόγους υγείας (29%) είτε επειδή έχασαν τη δουλειά τους (25%).

Οι Έλληνες εργαζόμενοι, λόγω της υψηλής ανεργίας, της υπερφορολόγησης και της έλλειψης συνταξιοδοτικής αποταμίευσης, αντιμετωπίζουν συνταξιοδοτικό αδιέξοδο. Παράλληλα, οι Έλληνες συνταξιούχοι, έχοντας ήδη υποστεί μεγάλη μείωση συντάξεων, με περαιτέρω περικοπές να έχουν προγραμματισθεί για το 2019, αλλά και στο μέλλον, εάν ληφθούν υπόψη οι δημογραφικές εξελίξεις όπως διαμορφώνονται λόγω της γήρανσης του πληθυσμού, αντιμετωπίζουν περαιτέρω οικονομικό στραγγαλισμό.

Είναι προφανές, λοιπόν, ότι ο πληθυσμός στις περισσότερες χώρες έχει συνειδητοποιήσει, σε κάποιο βαθμό, την μεγάλη κάμψη των συντάξεων που θα βιώσουν λίγο - πολύ όλα τα συνταξιοδοτικά συστήματα του κόσμου. Σε χώρες όπως η Ελλάδα, τα αδιέξοδα προβάλλουν ακόμη πιο ανησυχητικά, καθώς πέραν της γήρανσης του πληθυσμού, η χώρα αφενός δεν έχει αποταμιεύσει ούτε ένα ευρώ για το μέλλον και αφετέρου έχει να αντιμετωπίσει και υψηλές δαπάνες εξυπηρέτησης του χρέους για πολλές δεκαετίες. Στην ουσία, η αύξηση του χρέους πριν την κρίση χρηματοδότησε μη βιώσιμα επίπεδα συντάξεων, που σήμερα, μέσω της εφαρμογής των Μνημονίων, γίνεται προσπάθεια να αναστραφούν, με την διαδικασία να έχει μόλις ξεκινήσει. Παρά τα προφανή αδιέξοδα, η έμφαση στο δημόσιο διάλογο στη χώρα μας περιορίζεται σε μη βιώσιμες επιλογές: είτε να ξαναγυρίσουμε στις συντάξεις του παρελθόντος, είτε

να διεκδικήσουμε πάση θυσία να μην αλλάξει το status quo. Η ελληνική κοινωνία αρνείται να αποδεχθεί το αδιέξοδο και η πολιτική τάξη νομοθετεί πρόχειρες λύσεις και μεταθέτει στο μέλλον βιώσιμες επιλογές.

Ο πληθυσμός στις περισσότερες χώρες έχει συνειδητοποιήσει, σε κάποιο βαθμό, την μεγάλη κάμψη των συντάξεων που θα βιώσουν λίγο - πολύ όλα τα συνταξιοδοτικά συστήματα του κόσμου. Σε χώρες όπως η Ελλάδα, τα αδιέξοδα προβάλλουν ακόμη πιο ανησυχητικά, καθώς πέραν της γήρανσης του πληθυσμού, η χώρα αφενός δεν έχει αποταμιεύσει ούτε ένα ευρώ για το μέλλον και αφετέρου έχει να αντιμετωπίσει και υψηλές δαπάνες εξυπηρέτησης του χρέους για πολλές δεκαετίες.

Η κρίση άλλαξε βίαια τα πραγματικά δεδομένα. Οι μεγαλύτεροι σε ηλικία βλέπουν να διαψεύδονται οι προσδοκίες τους για μια αξιοπρεπή διαβίωση μετά τη συνταξιοδότηση, και, συνεπώς, αναζητούν νέες λύσεις στα αδιέξοδα που δημιουργούνται. Η εύρεση απασχόλησης, και ειδικά για τους πιο ηλικιωμένους, δεν είναι, βέβαια εύκολη. Ενώ το γενικό ποσοστό ανεργίας αποκλιμακώνεται σταθερά τα τελευταία χρόνια, το ποσοστό ανεργίας μεταξύ των άνω των 64 ετών βαίνει σταθερά αυξανόμενο, και διαμορφώνεται σε 12,1% το α' τρίμηνο του 2017 έναντι 9,3% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2015. Το ίδιο ισχύει, αλλά σε μικρότερο βαθμό, και για τον πληθυσμό 55-64 ετών, όπου το ποσοστό ανεργίας διαμορφώνεται σε 19,3% το α' τρίμηνο του 2017 από 18,6% το α' τρίμηνο του 2015. Επιπροσθέτως, η ανεργία στις μεγαλύτερες ηλικίες έχει μεγαλύτερη διάρκεια απ' ό,τι σε άλλες ηλικίες. Στον γενικό πληθυσμό, οι μακροχρόνια άνεργοι (άνω των 12 μηνών) ως ποσοστό των ανέργων ανέρχονταν σε 69,9% το α' τρίμηνο του 2017 έναντι 71,6% το α' τρίμηνο του 2015. Στους 55-64

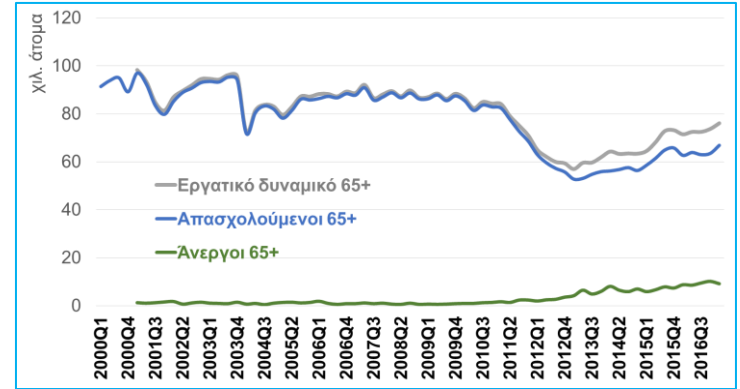
ετών, τα αντίστοιχα ποσοστά ήταν 80,7% και 83%, και στους άνω των 64 ετών 89% και 88,8%.

Παρά τα προφανή αδιέξοδα, η έμφαση στο δημόσιο διάλογο στη χώρα μας περιορίζεται σε μη βιώσιμες επιλογές: είτε να ξαναγυρίσουμε στις συντάξεις του παρελθόντος, είτε να διεκδικήσουμε πάση θυσία να μην αλλάξει το status quo. Η ελληνική κοινωνία αρνείται να αποδεχθεί το αδιέξοδο και η πολιτική τάξη νομοθετεί πρόχειρες λύσεις και μεταθέτει στο μέλλον βιώσιμες επιλογές.

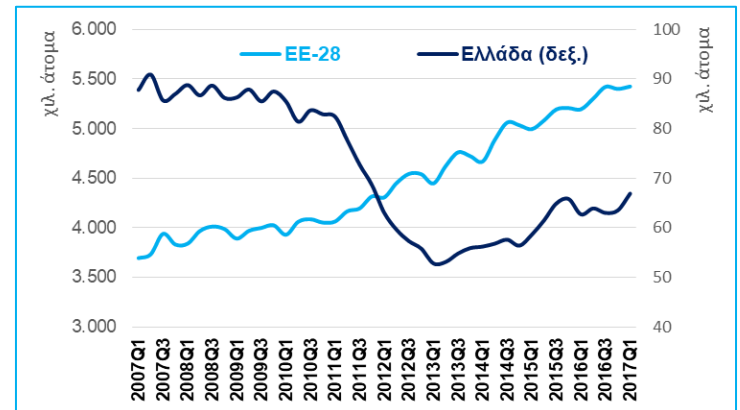
Σε κάθε περίπτωση, στην Ελλάδα σήμερα, ο ενεργός πληθυσμός άνω των 64 ετών ανέρχεται σε 76,1 χιλ. άτομα ή 3,3% του πληθυσμού άνω των 64 ετών. Στην ΕΕ-28 τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 5,7% (**Δ09**, **Δ10** και **Δ11**). Είναι, επίσης, σημαντικό ότι οι απασχολούμενοι άνω των 64 ετών στην περίοδο πριν την κρίση μειωνόντουσαν, τάση η οποία επιταχύνθηκε στην περίοδο της κρίσης και άρχισε να αναστρέφεται από το 2013 και μετά. Αντίθετα, στην ΕΕ-28, οι απασχολούμενοι άνω των 64 ετών ακολουθούν σταθερή ανοδική πορεία διαχρονικά. Οι εξελίξεις αυτές αποτυπώνουν τις ευνοϊκές συνθήκες πρόωρης συνταξιοδότησης στην Ελλάδα στην περίοδο πριν την κρίση, και τις μαζικές συνταξιοδοτήσεις, καθώς και τη δραστική μείωση των ευκαιριών για απασχόληση, στα πρώτα χρόνια της κρίσης (**Δ12**, **Δ13** και **Δ14**). Από το 2013 και μετά, οι απασχολούμενοι άνω των 64 ετών αρχίζουν να αυξάνονται καθώς από τη μια πλευρά αρχίζουν να βελτιώνονται οι συνθήκες απασχόλησης, ενώ από την άλλη πλευρά, οι σχετικά μεγάλες μειώσεις των συντάξεων αναγκάζουν πολλούς συνταξιούχους είτε να παραμείνουν ενεργοί, είτε να επανέλθουν στην αγορά εργασίας για να αντισταθμίσουν την απώλεια διαθέσιμου εισοδήματος που υπέστησαν. Το φαινόμενο αυτό είναι εντονότερο στις γυναίκες άνω των 64 ετών που προσπαθούν να

συνδράμουν στο οικογενειακό εισόδημα που έχει μειωθεί.

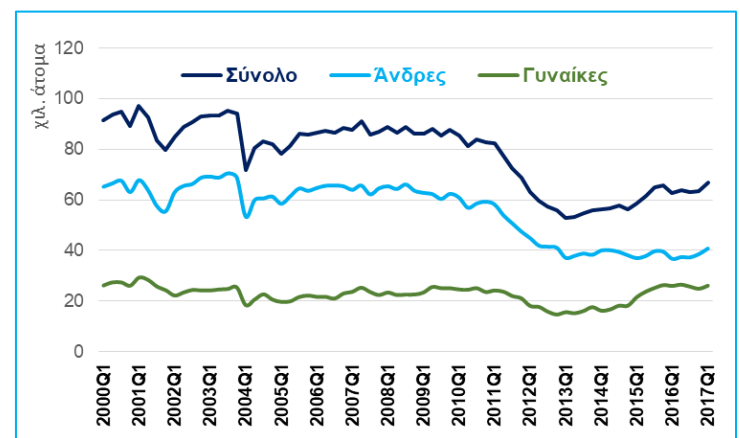
Δ09: Εργατικό δυναμικό ηλικιακής ομάδας άνω των 65 (Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ, Α' 3μηνο 2017)

Δ10: Απασχολούμενοι ηλικίας άνω των 65 στην Ελλάδα και την ΕΕ-28 (Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ, Α' 3μηνο 2017)

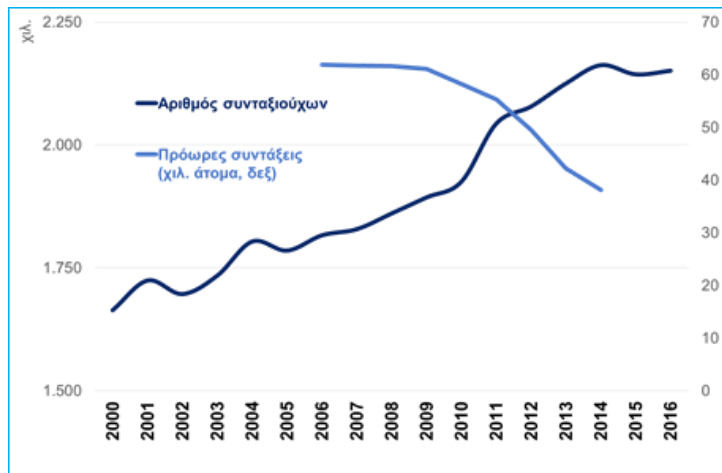

Δ11: Απασχολούμενοι ηλικίας άνω των 65 ανά φύλο (Eurostat και ΕΛΣΤΑΤ, Α' 3μηνο 2017)

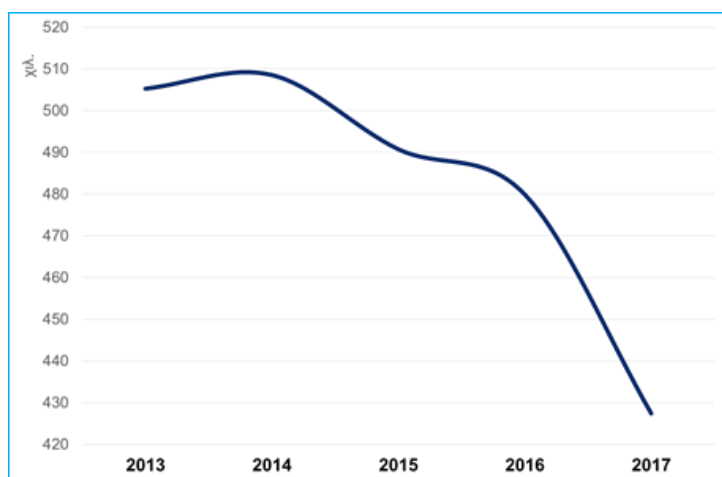

Δ12: Πρόωρες συντάξεις
(Eurostat, 2016)

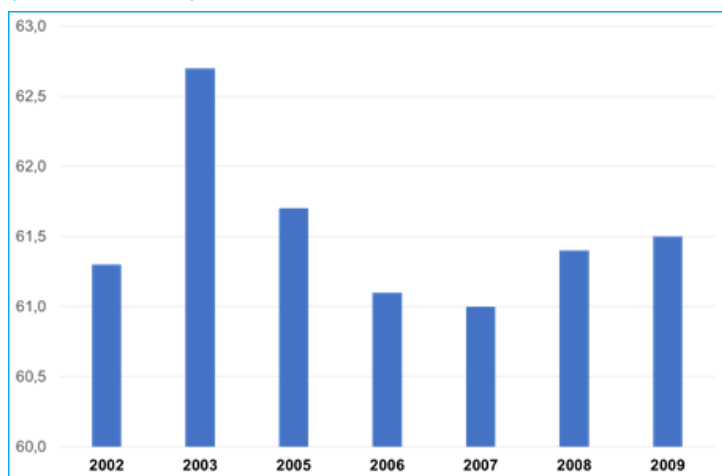
Η κρίση άλλαξε βίαια τα πραγματικά δεδομένα. Οι μεγαλύτεροι σε ηλικία βλέπουν να διαφεύδονται οι προσδοκίες τους για μια αξιοπρεπή διαβίωση μετά τη συνταξιοδότηση, και, συνεπώς, αναζητούν νέες λύσεις στα αδιέξοδα που δημιουργούνται. Η εύρεση απασχόλησης, και ειδικά για τους πιο ηλικιωμένους, δεν είναι, βέβαια εύκολη.

Δ13: Συνταξιούχοι γήρατος κάτω των 65 ετών
(ΗΔΙΚΑ, Σύστημα ΗΛΙΟΣ, Φεβ. 2017)

Όσον αφορά στις συνθήκες διαβίωσης των συνταξιούχων, σημειώνεται ότι οι περικοπές των συντάξεων ήταν κατά κανόνα ηπιότερες της απώλειας εισοδημάτων στον ενεργό πληθυσμό. Σε 12μηνη βάση, και σε επίπεδο μεικτών αποδοχών, η μέση σύνταξη τον Φεβρουάριο του 2017 διαμορφώθηκε σε €892,1 τον μήνα, όταν ο μέσος μισθός στους μισθωτούς του ιδιωτικού τομέα (ΙΚΑ) ήταν περίπου €1.085 το μήνα, ο κατώτατος μισθός €634 το μήνα (€586 σε 14μηνη βάση) και το όριο φτώχειας (σε καθαρή βάση) €375 το μήνα. Σημειώνεται ότι η μέση σύνταξη το Φεβρουάριο του 2017, με την προϊσχύουσα μεθοδολογία του συστήματος ΗΛΙΟΣ, (που δεν περιελάμβανε τις κρατήσεις υπέρ υγείας και ΑΚΑΓΕ), που ξεκίνησε τον Ιούνιο του 2013, διεκόπη τον Ιούλιο του 2015, και ξαναξεκίνησε τον Οκτώβριο του 2016, υπολογίζεται σε €880,7 το μήνα. Τέλος, το 2009 και σε 12μηνη βάση, η μέση σύνταξη διαμορφωνόταν σε €1.152 το μήνα (στοιχεία Κοινωνικού Προϋπολογισμού) και ο μέσος μισθός ΙΚΑ σε €1.432 το μήνα (Διάγραμμα 1^{ης} σελίδας).

Δ14: Μέση ηλικία εξόδου από την αγορά εργασίας
(Eurostat, 2009)

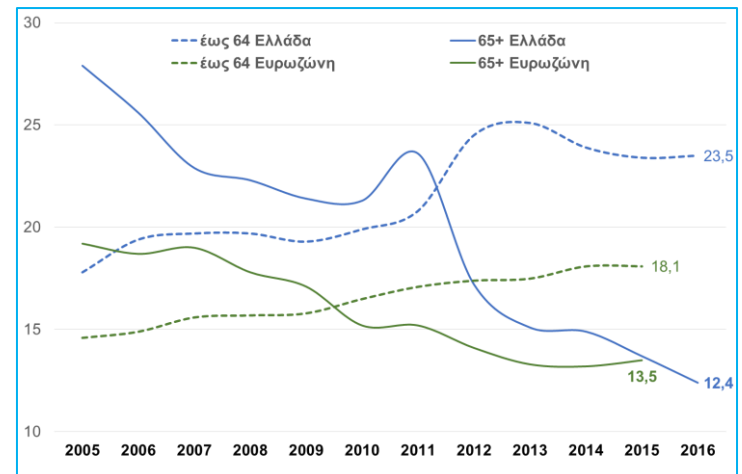

Το ποσοστό φτώχειας των Ελλήνων συνταξιούχων (10,8%) είναι σήμερα μικρότερο του μέσου όρου στην Ευρωζώνη (12,1%), ενώ το αντίθετο συμβαίνει στους κάτω των 64 ετών, όπου το ποσοστό φτώχειας (23%) είναι μεγαλύτερο του μέσου όρου στην Ευρωζώνη (18,2%). Στοιχεία τέτοιου είδους δεν αντισταθμίζουν επ' ουδενί την εικόνα προϊούσας φτωχοποίησης των συνταξιούχων.

Αυτά σημαίνουν ότι, αν και το απόλυτο εισοδηματικό επίπεδο των συνταξιούχων έχει μειωθεί, σε σχετικούς όρους, το εισόδημα των συνταξιούχων έχει βελτιωθεί. Σημειώνεται εν προκειμένω ότι το επίπεδο φτώχειας ορίζεται στο 60% του διαθέσιμου εισοδήματος της ηλικιακής ομάδας στην οποία αναφέρεται. Έτσι, το ποσοστό φτώχειας των συνταξιούχων, ενώ μέχρι το 2011 ταυτιζόταν περίπου με το ποσοστό φτώχειας των κάτω των 64 ετών, αρχίζει έκτοτε να μειώνεται συγκριτικά, καθώς η μείωση του εισοδήματος των χαμηλόμισθων (κατώτατος μισθός) είναι ταχύτερη της μείωσης των συντάξεων (Δ15). Ταυτόχρονα, όπως επισημαίνεται στην έκθεση της Διανέοσις για την ακραία φτώχεια στην Ελλάδα (Η ακραία φτώχεια στην Ελλάδα το 2016, Μασσαγάνη κ.ά.), οι συντάξεις, στην περίοδο της κρίσης και της ύφεσης, αν και μειωμένες, συνεχίζουν να καταβάλλονται ενώ δεν συμβαίνει το ίδιο και με τους μισθούς, οι οποίοι, όχι μόνο μειώνονται, αλλά παύουν και να καταβάλλονται σε περιπτώσεις απόλυσης, χωρίς μάλιστα να αντισταθμίζονται από τους πενιχρούς και περιορισμένης διάρκειας πόρους του επιδόματος ανεργίας. Περιορισμοί στην πρόσβαση των ηλικιωμένων στη δωρεάν υγειονομική περίθαλψη, ίσως, να υποεκτιμά το ποσοστό φτώχειας των ηλικιωμένων ενώ το αντίθετο θα συμβαίνει καθώς οι ηλικιωμένοι έχουν κατά κανόνα υψηλότερο ποσοστό ιδιοκατοίκησης από τον υπόλοιπο πληθυσμό. Σε κάθε

περίπτωση, το ποσοστό φτώχειας των Ελλήνων συνταξιούχων (12,4%) είναι σήμερα μικρότερο του μέσου όρου στην Ευρωζώνη (13,5%), ενώ το αντίθετο συμβαίνει στους κάτω των 64 ετών, όπου το ποσοστό φτώχειας (23,5%) είναι μεγαλύτερο του μέσου όρου στην Ευρωζώνη (18,1%). Στοιχεία τέτοιου είδους δεν αντισταθμίζουν επ' ουδενί την εικόνα προϊούσας φτωχοποίησης των συνταξιούχων, αν και κάνουν την κατάσταση τους περισσότερο υποφερτή, τουλάχιστον σε ψυχολογικό επίπεδο (μειώθηκαν οι συντάξεις, αλλά μειώθηκαν λιγότερο από τους μισθούς).

Δ15: Ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας (Eurostat, 2016)

Οικονομικές εξελίξεις

Ληξιπρόθεσμες οφειλές ιδιωτών προς το

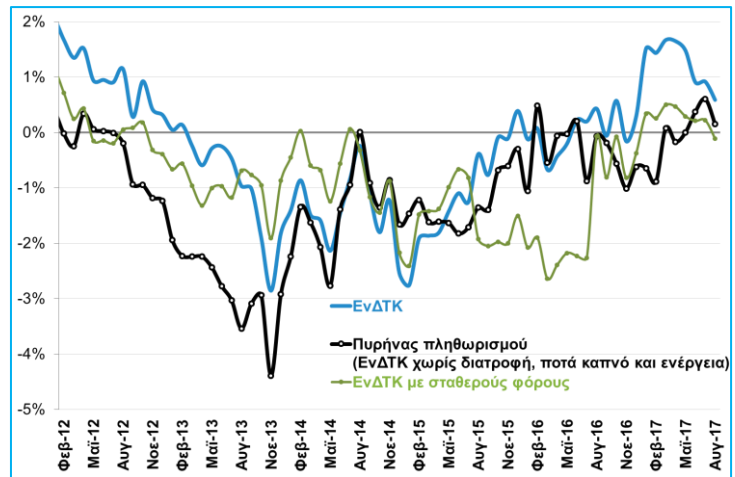
δημόσιο: Σημαντική άνοδο κατά €2 δισ. περίπου σημείωσαν οι νέες ληξιπρόθεσμες οφειλές ιδιωτών προς το δημόσιο τον Ιούλιο του 2017, οι οποίες έρχονται να προστεθούν στα €5,5 δισ. των νέων ληξιπρόθεσμων οφειλών που δημιουργήθηκαν από τον Ιανουάριο έως και τον Ιούνιο του 2017 (**Δ16**). Έτσι, συνολικά το 2017 δημιουργήθηκαν €7,5 δισ. νέες οφειλές, ενώ το σύνολο των οφειλών (παλαιών και νέων) πλησιάζει πλέον τα €100 δισ. Από τα €2 δισ. των ληξιπρόθεσμων οφειλών που δημιουργήθηκαν τον Ιούλιο του 2017, το €1,5 δισ. αφορά σε φορολογικές οφειλές, εκ των οποίων, σύμφωνα με την Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων, τα €746 εκατ. αφορούν σε εγγραφή οφειλών μηδενικής εισπρακτικής απόδοσης τριών πτωχευμένων επιχειρήσεων.

Τιμές: Ο γενικός ΔTK αυξήθηκε κατά +0,9% τον Αύγουστο του 2017, έναντι αύξησης +1% τον προηγούμενο μήνα και μείωσης -0,9% τον Αύγουστο του 2016. Η άνοδος των τιμών παρουσιάζει μικρή επιβράδυνση, ενώ με σταθερούς φόρους, προκύπτει οριακά αρνητική μεταβολή. Ειδικότερα, ο πυρήνας πληθωρισμού παρουσίασε οριακή μεταβολή (+0,1%), ενώ με σταθερούς φόρους οι τιμές εμφανίζουν οριακή πτώση (-0,1%, **Δ17**). Επιπρόσθετα, οι μεγαλύτερες αυξήσεις τιμών, κατά μέσο όρο το διάστημα Ιαν – Αυγ 2018, σημειώθηκαν στα ποτά και τον καπνό (+5,3%) και στις μεταφορές (+6,8%), όπου αυξήθηκαν οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης. Εκτός από τους έμμεσους φόρους, η άνοδος των τιμών πετρελαίου (+20% κατά μέσο όρο το διάστημα Ιαν - Αυγ 2017 σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα το 2016, οι οποίες όμως δείχνουν να σταθεροποιούνται κοντά στο επίπεδο των 50 δολ. ανά βαρέλι), φαίνεται ότι άσκησε πληθωριστικές πιέσεις στις μεταφορές και τη στέγαση (+3,2%). Στα τρόφιμα καταγράφεται οριακή άνοδος των τιμών (+0,3%) κατά το διάστημα Ιαν – Αυγ 2017, ενώ αντίθετα οι μεγαλύτερες μειώσεις σημειώθηκαν στην ένδυση και υπόδηση (-1,7%), τα έπιπλα και τον

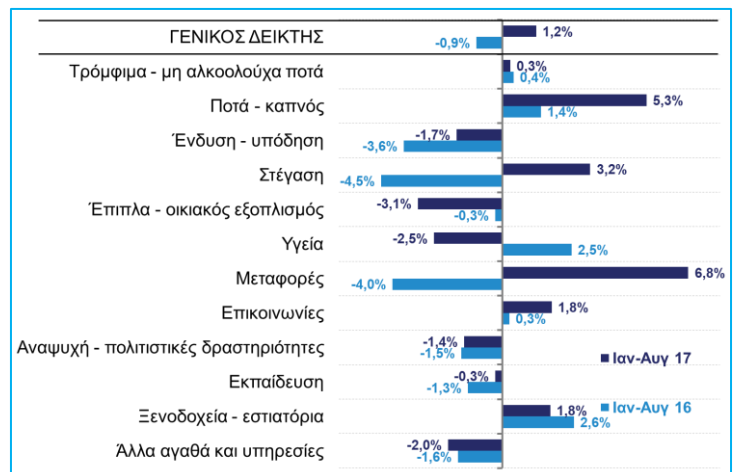
Δ16: Δημιουργία νέων ληξιπρόθεσμων οφειλών προς το δημόσιο (ΑΑΔΕ, Ιουλ. 2017)

Δ17: Εναρμονισμένος δείκτης τιμών καταναλωτή, πυρήνας πληθωρισμού και δείκτης τιμών με σταθερούς φόρους (ΕΛΣΤΑΤ, Αυγ. 2017)

Δ18: Δείκτες τιμών καταναλωτή σε βασικές ομάδες αγαθών (ΕΛΣΤΑΤ, Αυγ. 2017)

οικιακό εξοπλισμό (-3,1%), την υγεία (-2,5%). Έτσι, ο γενικός δείκτης τιμών σημείωσε άνοδο +1,2% κατά το διάστημα Ιαν – Αυγ 2017 (Δ18), η οποία ωστόσο με σταθερούς φόρους περιορίζεται στο +0,3%.

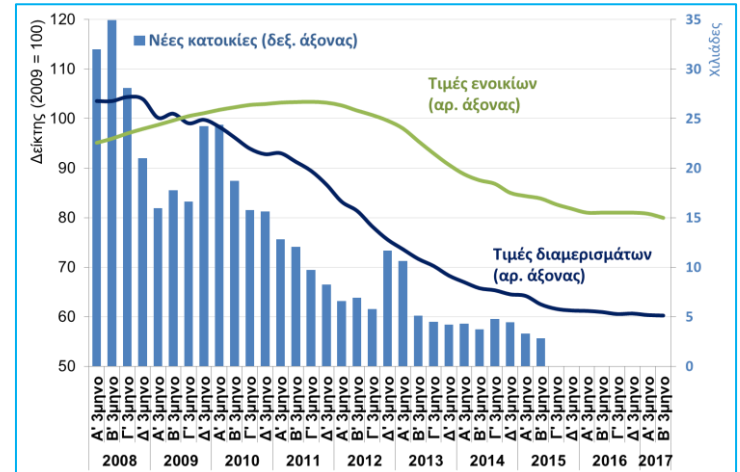
Την ίδια ώρα, σύμφωνα με την Τράπεζα της Ελλάδος, οι τιμές διαμερισμάτων συνέχισαν να υποχωρούν το 2^ο τρίμηνο του 2017, με το ρυθμό μείωσης όμως να υποχωρεί στο -1,2% από -1,7% το 1^ο τρίμηνο του 2017 και -2,4% συνολικά το 2016 (Δ19). Πιο αναλυτικά, οι τιμές των νέων διαμερισμάτων (έως 5 ετών), υποχώρησαν κατά -1,0% σε ετήσια βάση το 2^ο τρίμηνο του 2017, έναντι μείωσης -1,9% το προηγούμενο τρίμηνο και -3,2% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2016. Παράλληλα, οι τιμές των παλαιών διαμερισμάτων (άνω των 5 ετών) μειώθηκαν κατά -1,3% το 2^ο τρίμηνο του 2017, έναντι -1,6% το προηγούμενο τρίμηνο και -2,1% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2016.

Δείκτης μισθών: Στο +0,5% περιορίστηκε η αύξηση των μισθών σε τρέχουσες τιμές το 2^ο τρίμηνο του 2017 σε ετήσια βάση, από +1% το προηγούμενο τρίμηνο και +4,6% το 2^ο τρίμηνο του 2016. Σύμφωνα με τα στοιχεία του δείκτη μισθολογικού κόστους που καταρτίζει η ΕΛΣΤΑΤ, οι μισθοί (περιλαμβανομένων των εισφορών ασφαλισμένου και εργοδότη) σε τρέχουσες τιμές κινούνται ανοδικά για 7^ο συνεχόμενο τρίμηνο, ωστόσο σε σταθερές τιμές παρουσιάζουν υποχώρηση για 2^ο συνεχόμενο τρίμηνο, ασκώντας πιέσεις στην ιδιωτική κατανάλωση (+0,7% το 2^ο τρίμηνο του 2017), η οποία εμφανίζει επίσης μικρή αποδυνάμωση (Δ20). Συνολικά, κατά το 1^ο εξάμηνο του 2017 ο δείκτης μισθολογικού κόστους εμφανίζει άνοδο +0,7% σε τρέχουσες τιμές και μείωση -0,6% σε σταθερές τιμές, έναντι αύξησης +2,6% σε τρέχουσες και +3,6% σε σταθερές τιμές το 1^ο εξάμηνο του 2016.

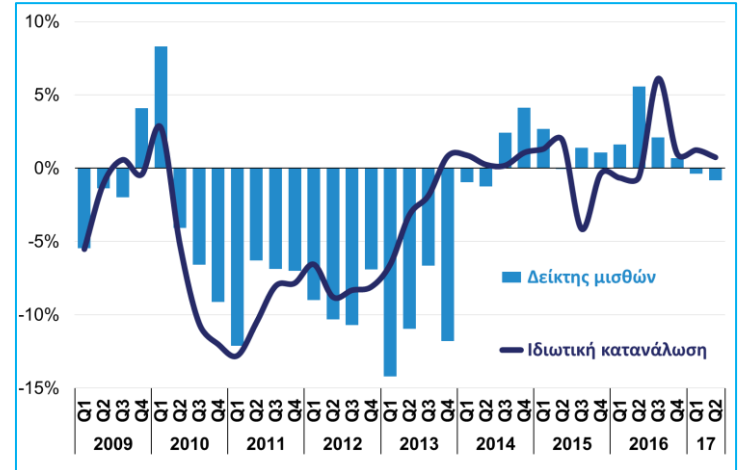
Σημειώνεται ότι ο συγκεκριμένος δείκτης (κατά τα προηγούμενα τρίμηνα ανακοινωνόταν από την ΕΛΣΤΑΤ ως «Δείκτης Μισθών») καταγράφει τη μεταβολή του ωρομισθίου ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας, το οποίο ορίζεται ως το πηλίκο των ακαθάριστων αμοιβών προς τις πραγματοποιηθείσες

ώρες εργασίας και αποτελεί μια από τις βασικές κατηγορίες του δείκτη κόστους εργασίας.

Δ19: Τιμές ενοικίων και διαμερισμάτων (Τράπεζα της Ελλάδος και ΕΛΣΤΑΤ, Β' 3μηνο 2017)

Δ20: Δείκτης μισθών* στο σύνολο της οικονομίας (ΕΛΣΤΑΤ, Β' 3μηνο 2017)

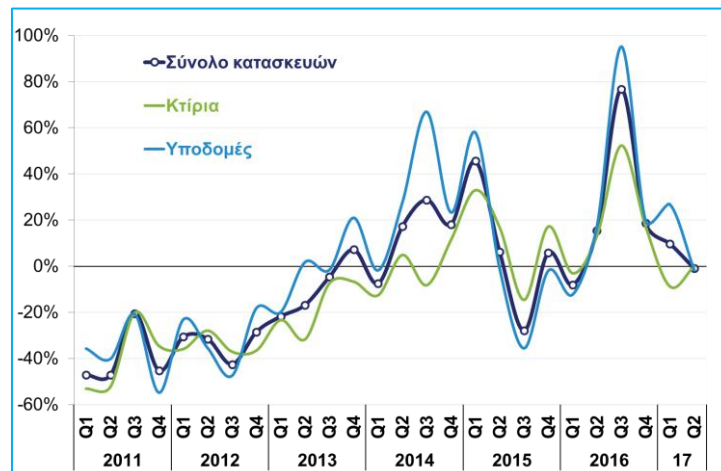
* Δείκτης μισθολογικού κόστους, σε σταθερές τιμές αποπληθωρισμένος με τον Δείκτη Τιμών Καταναλωτή.

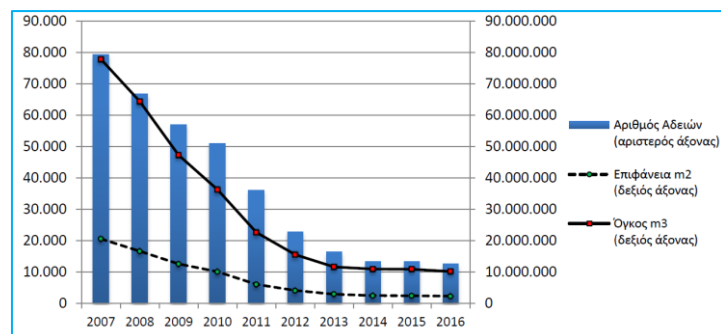
Κατασκευές: Σε οριακά αρνητικό έδαφος κινήθηκε η παραγωγή στις κατασκευές το 2^ο τρίμηνο του 2017, έπειτα από τέσσερα συνεχόμενα τρίμηνα θετικής μεταβολής, με τον γενικό δείκτη να υποχωρεί κατά -1% (έναντι αύξησης +15,5% το 2^ο τρίμηνο του 2016), ως αποτέλεσμα της μείωσης κατά -0,1% της παραγωγής στην κατασκευή κτιρίων (έναντι αύξησης +13,2% το 2^ο τρίμηνο του 2016) και κατά -1,7% στις υποδομές (έναντι αύξησης +17,3% το 2^ο τρίμηνο του 2016, **Δ21**). Συνολικά, κατά το διάστημα Ιαν – Ιουν 2017 ο γενικός δείκτης εμφανίζει άνοδο +3,6% (-4% στα κτίρια και +10% στις υποδομές).

Ταυτόχρονα, κατά το διάστημα Ιαν – Ιουν 2017 η ιδιωτική οικοδομική δραστηριότητα παρουσίασε αύξηση κατά +14,1% στον αριθμό των οικοδομικών αδειών, κατά +26,4% στην επιφάνεια και κατά +24,0% στον όγκο σε σύγκριση με το αντίστοιχα διάστημα το 2016. Ωστόσο η συνολική οικοδομική δραστηριότητα (ιδιωτική και δημόσια) σε απόλυτα μεγέθη, δηλαδή ο αριθμός των αδειών, η επιφάνεια και ο όγκος, παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα σε σύγκριση με την περίοδο πριν το 2009 (**Δ22**).

Δ21: Δείκτες παραγωγής στις κατασκευές
(ΕΛΣΤΑΤ, Β' 3μηνο 2017)

Δ22: Οικοδομική δραστηριότητα 2007 – 2016
(ΕΛΣΤΑΤ, 2016)

Οικονομικά μεγέθη μελών ΣΕΒ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

€368 δισ.
67% συνόλου*

ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ

€60 δισ.
51% συνόλου*

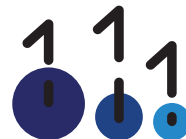
ΠΩΛΗΣΕΙΣ

€62 δισ.
43% συνόλου*

ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ ΚΕΡΔΗ

€2,4 δισ. **
30% συνόλου**

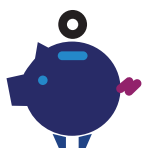
ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ

190.000
11% συνόλου ασφαλισμένων στο ΙΚΑ

ΜΙΣΘΟΙ

€4,8 δισ.
20% συνόλου***

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ

€2,1 δισ.
20% συνόλου***

ΦΟΡΟΣ ΕΠΙ ΚΕΡΔΩΝ

€0,8 δισ.
29% συνόλου****

* 20.500 δημοσιευμένοι ισολογισμοί χρήσης 2015 που περιλαμβάνονται στη βάση της ICAP

** σύνολο κερδών κερδοφόρων επιχειρήσεων

*** % επί του συνόλου τακτικών αποδοχών (χωρίς bonus και υπερωρίες)/ασφαλιστικών εισφορών ασφαλισμένων στο ΙΚΑ

**** % επί του συνόλου εσόδων από φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων

Όραμα

Οραματιζόμαστε την Ελλάδα ως τη χώρα, που κάθε πολίτης του κόσμου θα θέλει και θα μπορεί να επισκεφθεί, να ζήσει και να επενδύσει. Οραματιζόμαστε μια ανοιχτή, κοινωνικά υπεύθυνη και οικονομικά φιλελεύθερη χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που προτάσσει την ισχυρή ανάπτυξη ως παράγοντα κοινωνικής συνοχής. Θέλουμε μια Ελλάδα δυναμικό κέντρο της ευρωπαϊκής περιφέρειας, με στέρεους θεσμούς, ελκυστικό κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον, που προάγει τις εξαγωγές, την καινοτόμο επιχειρηματικότητα, την παραγωγή και τις ποιοτικές υπηρεσίες, τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη γνώση, τη συνοχή, τις ίσες ευκαιρίες και το κράτος δικαίου.

Αποστολή

Ηγεσία & Γνώση

Ο ΣΕΒ διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στον μετασχηματισμό της Ελλάδας σε μια παραγωγική, εξωστρεφή και ανταγωνιστική οικονομία, ως ανεξάρτητος και υπεύθυνος εκπρόσωπος της ιδιωτικής οικονομίας.

Κοινωνικός Εταίρος

Ο ΣΕΒ, ως κοινωνικός εταίρος που πιστεύει στη λειτουργία των θεσμών, προωθεί στα αρμόδια όργανα της Πολιτείας και της Ε.Ε. τις απόψεις και θέσεις της επιχειρηματικής κοινότητας.

Ισχυρός Εκπρόσωπος

Ο ΣΕΒ διαμορφώνει θέσεις, αναλύσεις και προτάσεις πολιτικής για την οικονομία, τη βιομηχανία, την καινοτομία, την απασχόληση, την παιδεία και τις εργασιακές δεξιότητες, τον κοινωνικό διάλογο, τη βιώσιμη ανάπτυξη, την εταιρική υπευθυνότητα.

Φορέας Δικτύωσης

Ο ΣΕΒ δικτυώνει τα μέλη του μεταξύ τους & με τα κέντρα αποφάσεων (εγχώρια και διεθνή), με στόχο τη δημιουργία προσιθέμενης αξίας.

Σύγχρονες Επιχειρήσεις, Σύγχρονη Ελλάδα

ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων
και βιομηχανιών

Ξενοφώντος 5, 105 57 Αθήνα
T: 211 5006 000
F: 210 3222 929
E: info@sev.org.gr
www.sev.org.gr

SEV Hellenic Federation
of Enterprises

168, Avenue de Cortenbergh
B-1000 Bruxelles
M: +32 (0) 494 46 95 24
E: sevbrussels@proximus.be

ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΤΕ ΜΑΣ
ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

